

KRAGUJEVAČKI LEKARI – VOLONTERI CRVENOG KRSTA

Ljubiša Milojević
Klinika za otorinolaringologiju, Klinički centar Kragujevac

DOCTORS FROM KRAGUJEVAC, THE VOLUNTEERS OF "THE RED CROSS" ORGANISATION

Ljubisa Milojevic
Clinic of otorinolaringology, Clinical Center Kragujevac

SAŽETAK

Dosezanju današnjeg kvaliteta zdravlja i zdravstvene kulture naroda ovog dela Šumadije doprineli su svojim volonterskim radom članovi Podružnice SLD kroz svesvremenu, volontersku aktivnost Crvenog krsta. S obzirom na to, njihov rad zaslužuje verifikaciju savremene istorije medicine.

Rad brojnih lekara zabeležen je i sačuvan u dokumentaciji Muzeja zdravstvene kulture Kliničkog centra i arhivi Crvenog krsta Kragujevca, koja datira iz druge polovine prošlog veka.

U sačuvanoj arhivskoj građi postoje ilustracije koje prikazuju operacije naših ranjenika u okupiranom gradu koje je vršio Prim. dr Sreten Krstić; zatim podaci o sveukupnoj borbi fiziologa dr Zorana Mišića i dr Nikole Arsenijevića na suzbijanje tuberkuloze, kao i o radu specijalista, pedijatra dr Miodraga Ćirića, urologa dr Bore Milićevića i oftalmologa dr Milovana Tomaševića. Navedeni, kao i drugi lekari, kroz aktivnost "Selu u pohode" lečili su meštane udaljenih sela. Pedijatar, dr Desanka Branković učestvovala je na tribinama na kojima je govorila o poboljšanju nivoa dečje zaštite. Opisane, kao i mnoge druge volonterske aktivnosti članova SLD, organizovane su u okviru humanitarne organizacije Crvenog krsta u Kragujevcu.

Cljučne reči: Podružnica SLD, Crveni krst, zdravlje.

KRAGUJEVAČKI LEKARI - VOLONTERI CRVENOG KRSTA

Jubileji su, po pravilu, pokretači nove stvaralačke energije. Lekari Podružnice SLD u Kragujevcu za kratko vreme obeležavaju čak dva važna događaja.

Prošle godine su radno "proslavili" celogodnim aktivnostima 130 godina visoko humanitarnog delovanja Crvenog krsta Kragujevca. Tada su izdali vrednu Monografiju, kojom su, u globalu, javnosti prezentirali velike doprinose kragujevačkih lekara na čuvanju zdravlja svojih građana i unapređenju zdravstvene kulture naroda ovog dela Šumadije, kao preduslov prethodnog (slika1, slika 2).

Ove godine Podružnica SLD, u srcu nekadašnje prestonice Srbije, slavi stogodišnjicu od prvog sastanka Predsedništva Srpskog lekarskog društva u Kragujevcu, kada je analizovan zakon o zdravstvenoj zaštiti. U čast

ABSTRACT

The SLD branch members, volunteers of the "Red Cross" Organisation, contributed to reaching the current quality of the health culture and health itself, of the people who live in this part of Šumadija.

Concerning this, their work deserves to be verified by the history of modern medicine.

Works of numerous doctors were recorded and saved in the documentation of the health culture, Museum of the Clinical Center and in the archive of the "Red Cross" in Kragujevac, which dated back to the second half of the previous century.

The archived material included: illustrations which show operations of our wounded people in the occupied town, these operations were carried out by Prim. Dr. Sreten Krstić; also some pieces of information about entire struggle of phisiologists Dr. Zoran Mišić and Dr. Nikola Arsenijević for eradication of tuberculosis; as well as the work of specialists – pediatritian Dr. Miodrag Ćirić, urologist Dr. Bora Milićević and ophthalmologist Dr. Milovan Tomašević.

The above mentioned, as well as other doctors cured the people, who live in distant villages by taking part in the activities such as "Selu u pohode".

Pediatritian Dr. Desanka Branković stood for better conditions for chaild care, on many conferences where she took part. The activities which are described here, as well as many other voluntary activities of the SLD members were organized by the "Red Cross" humanitarian organisation in Kragujevac.

Key words: SLD branch, "Red Cross", health.

toga, tradicionalni XXXII oktobarski zdravstveni dani posvećeni su temama iz oblasti razvoja srpskog lekarstva.

Zato ovaj sastanak smatramo važnom prilikom da rad plejade uglednih lekara Kragujevca u Crvenom krstu, dostojnim istorije medicine, prikažemo na ovom stručnom skupu, kako bi poprimili pravu valorizaciju svoga volonterskog angažovanja.

Mišljenja smo da ćemo izučenom IZVORNOM dokumentacijom Muzeja zdravstvene kulture KC Kragujevca (osnovanog 1996. godine), arhive Crvenog krsta i drugih materijala, koji se odnose na delanje medicinara pod plaštom Crvenog krsta u periodu od

Slika 1: Monografija 130 godina Crvenog krsta Kragujevca završetka II svetskog rata pa do danas, moći da afirmišemo samopregalački rad niza ovdašnjih lekara i takvom konkretizacijom, zaokružiti ono što je Monografijom dato i što je kapitalnim delom "Istorija kragujevačke hirurgije", profesora dr Zorana Matovića inicirano (slika 3, slika 4).

Ipak, ne čuditi što tako veliki broj doktora medicine, angažovanje u Crvenom krstu smatra jednako vrednim kao i svoj svakodnevni plemeniti posao.

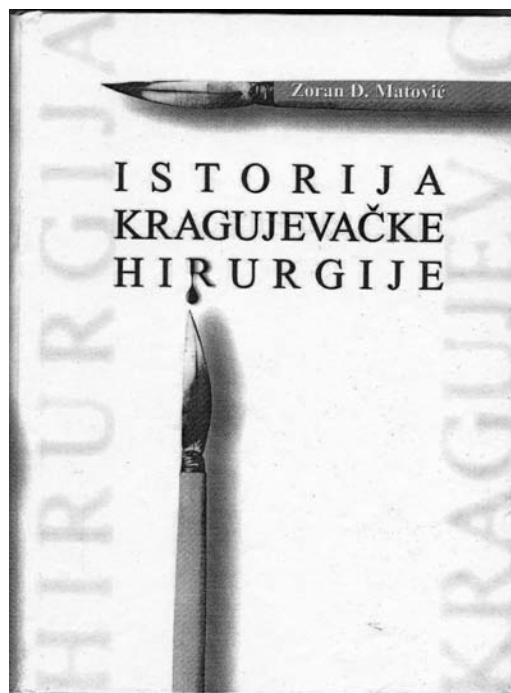
Slika 2: Medicinski časopis

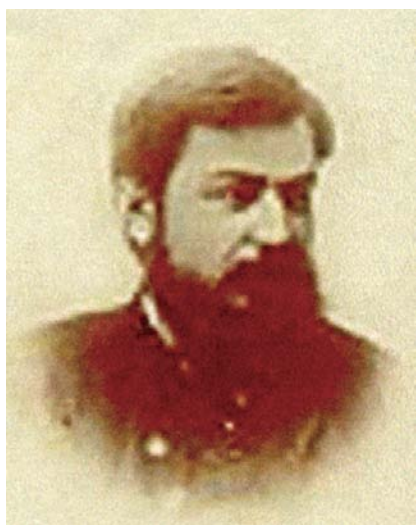
Slika 3: Muzej zdravstvene kulture

Jer, i u komisiji koja je 17. februara 1863. godine usvojila ime "Međunarodni komitet za pomoć ranjenicima" u Ženevi, su bila i dva lekara: Luj Api i Teodor Monoar, ali i 13 godina kasnije, u malenoj Srbiji, glavni inicijator osnivanja Društva Crvenog krsta i pisac njegovog Statuta bio je dr Vladan Đorđević (slika 5), onaj isti ugledni lekar koji je učestvovao u stvaranju Srpskog lekarskog društva, i radio kao njegov sekretar.

Kolika se važnost pridavala novoosnovanom Društvu Crvenog krsta 1876. god. u tek oslobođenoj Srbiji, nad kojom su se nadneli teški oblaci novih ratova, vidi se i po tome, što je njegovo nastajanje izdašno pomogao kralj Milan Obrenović (slika 6), i što je na mesto predsednika izabran takav uglednik, kakav je bio Arhiepiskop beogradski i Mitropolit Srbije, Mihajlo (slika 7), dok se magistralni pravac njegovog delovanja da zaključiti iz naslova bazičnog dokumenta Poslovnika Društva: "Društvo za privatnu pomoć ranjenicima i bolesnicima u vreme rata".

Slika 4: Prof. dr Zoran Matović: Istorija kragujevačke hirurgije

Slika 5: dr Vladan Đorđević

Samo nešto malo kasnije, ali pre svih drugih gradova Srbije, pod inicijativom gospodina Jovana Spalajkovića, trgovca na glasu, osniva se Pododbor Crvenog krsta u Kragujevcu, gde on postaje predsednik, a potpredsednik dr Vojislav Bakić. Oni odmah uključuju u rad malobrojne ali vrlo školovane lekare, pre svega, kao predavače na kursovima iz obuke za bolničarke, kako bi nadomestili nedostatak profesionalnih medicinaru. Takvi bolničari koji su kroz ratne bolnice "ispekli zanat" kako valja, nastavljali su da i u miru te funkcije obavljaju (slika 8).

Mnogi predavači su za angažovanje u Crvenom krstu, ali i za rezultate postignute na svojim funkcijama načelnika i lekara saniteta, nagrađeni, kao što su pri Šumadijskom koru bili: dr Laza Dokić, dr Mihajlo Marković, dr Pavle Stejić, dr Mihajlo Lazarević i drugi.

Direktnom podrškom kneginje Natalije, pri Društvu Crvenog krsta, formirano je Kragujevačko žensko društvo koje je za predavača na svom kursu za bolničarke angažovalo dr Svetozara Kovačevića.

Slika 6: Kralj Milan Obradović

Slika 7: Mitropolit Mihajlo

Među mnogim čuvenim lekarima, nosiocima raznovrsnih delatnosti u Crvenom krstu, valja istaći dvojicu koji su nalazili vremena i za funkciju u Pododboru lokalnog Crvenog krsta. To su hirurrg na glasu dr Leonardo Lantkijević, poreklom iz Poljske i upravnik kragujevačke bolnice, i dr Ilija Kolović, koji je, slično kao i dr Vladan Đorđević, samo u unutrašnjosti, radio i na organizovanju udruženja SLD, formiravši u Kragujevcu lekarski klub 1910. godine, a koji je 1915. godine, umro, u vreme epidemije pegavog tifusa, kao upravnik jedne rezervne ratne bolnice.

Ovom prilikom ne bih se upuštao u dalju pojedinačnu analizu rada članova kragujevačke Podružnice Crvenog krsta, nego bih samo jednom rečenicom zaključio da su kragujevački lekari u svakom, pa i u I svetskom ratu, delili u potpunosti sudbinu svoga naroda, pešaćili sa njim, mrzli se po gudurama, ginuli, umirali od pegavca.

Istakli bismo, ipak, veliku pomoć mnogih stranih misija, o kojima je mnogo pisano, ali najdublja osećanja Kragujevčani i danas gaje prema dr Elizabeti Ros, koja je u svom trudu oko naših bolesnika, i život ovde ostavila. Sahranjena je na starom gradskom groblju, čiji spomenik održava Crveni krst Kragujevca i koji svake godine organizuje svečani pomen.

Slika 8: Josif Pančić, lekar i naučnik kojim su se Kragujevčani ponosili

Vratili bismo se našoj glavnoj temi - lekarima koji su u periodu II svetskog rata i posle njega mnogo učinili za ovaj narod, ali je o njima malo pisano. Zauzeti velikim poslom, a skromni, nisu o tome ostavili mnogo zapisanog.

Najpre da kažemo koju reč o onim pregaocima koji su u okupiranom Kragujevcu, angažovani od Crvenog krsta, tajno lečili naše ranjenike i obolele, i to dr **Moši Eliju**, hirurgu i ginekologu, koji je u svom privatnom Sanatorijumu operisao one koje je mogao (sve do svoje smrti streljanjem 1941. godine). One koji su zahtevali veću hirurgiju prepuštao je dr **Sretenu Krstiću** i dr **Dragomiru Alempijeviću**, koji su radili na hirurgiji izmeštene banovinske bolnice u Učiteljskoj školi (kojom je upravljao oftalmolog dr Dušan Mihajlović).

Dr Dragomir Alempijević (slika 9) je i pre II svetskog rata bio istaknuti volonter Crvenog krsta, pa je zbog toga, 1939. godine, odlikovan srebrnom medaljom (slika 10). Tokom rata je istu aktivnost morao obavljati skriveno zbog moguće neprijateljske represije. Posle završetka rata, kao hirurg bolnice u Topoli, širio je među mladima klice crvenokrstaškog humanizma. Dodajmo tome, da je bio i prvi predsednik Crvenog krsta Kragujevca posle II svetskog rata.

Slika 9: dr Dragomir Alempijević

Još pre II svetskog ratnog stradanja u Kragujevcu je, kao šef grudnog odeljenja, koje je 1940. godine imalo 40 postelja, delovao dr Zoran Mišić, pneumoftiolog.

Kragujevac, razoren bombardovanjem, desetkovan streljanjem i drugim vidovima umiranja, izgadnelog stanovništva, sa lošim higijensko-epidemiološkim uslovima, i sa još uvek neobnovljenim zdravstvenim objektima, bio je pogodan za razvijanje, tada, smrtonosne tuberkuloze.

On se hrabro sa njom hrvao na, uslovno rečeno, četiri fronta. Najpre u svojoj bolnici; onda, preko funkcije prvog upravnika Medicinske škole u Kragujevcu, 1947. godine, instruktazom mladih medi-

Slika 10: Srebrna medalja Crvenog krsta dr Dragomira Alempijevića

cinskih sestara za opasnu borbu sa tuberkulozom; možda najuspešnije, na dužnosti predsednika Crvenog krsta Kragujevca, kroz mnoge antituberkulozne javne tribine i konačno, neuspešno, na IV ličnom frontu. I sam je umro iskrvavivši iz plućne kaverne otvorene tuberkulozom.

Njegov, pak, naslednik dr Nikola Arsenijević, takođe šef grudnog odeljenja, osnivač modernog ATD dispanzera (izgrađenog na mestu gde se i danas nalazi, nadograđen u specijalističke službe Doma zdravlja), veliki aktivista Crvenog krsta, izuzetno se trudio na promociji modernog lečenja "jektike" dovodeći je u stanje približno kakvo je danas.

Njegovim aktivističkim primerom, javnim radom na suzbijanju ne samo TBC-a, nego i drugih plućnih bolesti, opstruktivnih i malignih, na borbi protiv faktora rizika njihovog nastajanja (na primer pušenja), nastavilo je mnogo pulmologa o čemu ćemo drugi put pisati.

Kad sam pomenuo da je dr Zoran Mišić (slika 11) bio lekar a predsednik Crvenog krsta, moram da istaknem da je tu funkciju obavljao samo još jedan lekar, penzionisani ortoped prim. dr Stevan Kitanić, (slika 12) aktuelni predsednik i dugogodišnji aktivista Crvenog krsta Kragujevca (sada i potpredsednik Crvenog krsta Srbije). On je najvidljivije rezultate postigao sa kragujevačkom ekipom prve pomoći, koju je, i kao selektor Držvne reprezentacije, pripremao i izveo na Evropsko takmičenje kao predstavnike Srbije, osvojivši III mesto.

Davalaštvo krvi je jedna od ključnih aktivnosti Crvenog krsta, začeto još u vremenu dr Žarka Novakovića, koji je, završivši kurs iz hematologije, neposredno po završetku rata, osnovao transfuziologiju i bolničku laboratoriju. Nastavili su dr Božidar Nikolić i dr Andra Kuzmanović. Danas je to razvijena služba sa načelnikom dr Verom Pantović, a

Crveni krst zajedno sa njom neguje davalaštvo i okuplja mlade davaoce krvi.

Ovom prilikom s ponosom ističemo aktivnosti Crvenog krsta pod nazivom "Selu u pohode", koje se realizuje već tri decenije i koje bi se mogle nazvati brendom Crvenog krsta Kragujevca. Počeli smo da ih ostvarujemo, najpre od svih drugih sredina, još u onoj SFRJ, zajedno sa SSRN, a po njenom raspadanju samostalno, uz punu podršku Kliničko-bolničkog centra, Doma zdravlja, Stomatologije, Apotekarske ustanove, Centra za socijalni rad, Saobraćajne policije, Vatrogasnog bataljona i dr. Veliki broj lekara specijalista, sa ostalim medicinskim osobljem, u organizaciji Crvenog krsta Kragujevca, odlazili bi u udaljena, pasivna sela kragujevačke opštine, Gruže, Rekovca, Batošine, Topole, pa čak i u Rumuniju, u jedno srpsko selo, radi obavljanja kompletnih pregleda svih meštana.

Slika 11: dr Zoran Mišić

Slika 12: dr Stevan Kitanić

Moram istaći, pošto sam i sam bio u preko stotinu poseta selima kao lekar ORL-og (slika 13,) da bi se ta akcija teško održala da nije bilo tako uglednih starih lekara kao što su bili: prim. dr Miodrag Ćirić, pedijatar, prim. dr Borislav Miličević, urolog, prim. dr Milutin Tomašević, oftalmolog i prim. dr Rade Nedeljković, neuropsihijatar.

Slika 13: dr Ljubiša Milojević, Selu u pohode, Dobrača

U ovoj akciji je prisustvovalo još mnogo lekara, kao na primer dr Dragan Vulović, ginekolog, dr Bogoljub Milosavljević, ginekolog, dr Zdenka Karaklajić, pedijatar, dr Miroslav Oreščanin, oralni hirurg i drugi, ali oni su i dalje aktivni pa će o njima pisati neki drugi autori (slika 14)

Slika 14: Oftalmolog dr Milutin Tomašević, levo internista dr Olga Tomić u sredini, ginekolog dr Dragan Vulović desno

Na kraju ovog rada hoćemo da navedemo ime dr Desanke Milosavljević - Branković, pedijatra, koja je, još pre Drugog svetskog rata sa dr Živadinom Mačužićem i dr Anticom Krasić, držala predavanja za decu, učestvovala u pripremanju bolničarki za pomoć eventualnim ranjenicima i uticala na podizanje opšte zdravstvene kulture stanovništva. Praktično, čitav posleratni period ispunila je boreći se za zdravu dečiju populaciju, iako svoju decu nije imala. I svoju kuću, u užem centru grada, poklonila je Crvenom krstu Kragujevca sa amanetom da se koristi za volonterski rad sa decom (slika 15, slika 16).

Slika 15: dr Desanka Milosavljević Branković i njen legat Crvenom krstu

ZAKLJUČAK

Navedeni ugledni lekari, volonteri Crvenog krsta Kragujevca su bili predvodnici plejade kragujevačkih lekara koji su dali krupan doprinos poboljšanju zdravlja svoga naroda, dostojan verifikacije istorije lekarstva ovog kraja. Takođe, predstavljaju snažnu inspiraciju mlađim kolegama, članovima Crvenog krsta u ostvarivanju aktuelnih projekata unapređenja zdravlja građana centralnog dela Šumadije.

Slika 16: Crveni krst Kragujevac

LITERATURA

1. Vulić., Crveni Krst novog doba, u: 130 godina Crvenog krsta Kragujevca, Kragujevac, 2006, 231-282.
2. Matović Z, Istorija kragujevačke hirurgije, Kragujevac, 2002.
3. Milojević Lj, Ružić Z, Gemović M, Ćirić M, Stevanović G.: Zdravstveni radnici sa područja Kragujevca i okoline - žrtve prošlog rata, zbornik radova V oktobarskih zdravstvenih dana, Kragujevac, Medicinski časopis podružnice SLD, Kragujevac, 1977, 5-10.
4. Milutinović M.: dr Zoran Mišić direktor (1947-1949), u: "Spomenica medicinske škole sa Domom učenika Sestre Ninković" u Kragujevcu, 1947-1997, Kragujevac, 1998.